

5. Клеменчів Г. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції : огляд моделей. *OECD. Мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії*. Paris: OECD Publications, 2007. 131 р.

6. Береза О. Д. Державна антикорупційна політика: сутність та особливості реалізації в постіндустріальному суспільстві. Дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ, 2017. 218 с.

Вереша Роман Вікторович, професор
кафедри кримінального та
адміністративного права Академії
адвокатури України, доктор юридичних
наук, професор

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Корупція має властивість не лише сама пристосовуватись до змін у суспільстві, але і здатна пристосовувати суспільство (окремі його сфери) для своїх потреб. Національні законодавці не завжди мають змогу відреагувати на виникнення нових корупційних злочинів настільки швидко, щоб виробити ефективні заходи запобігання їм на рівні кримінального законодавства. Це обумовлює необхідність на національному та міжнародному правотворчому рівні закріпити поняття корупційного злочину, оскільки це дозволить швидко ідентифікувати нові корупційні злочини відповідно до закріплених на законодавчому рівні ознак.

Корупційна злочинність є одним із найбільш небезпечних проявів корупції, яка є невід'ємною складовою цього негативного явища. Такі злочини підривають принцип верховенства права, послаблюють політичну стабільність і соціальну єдність, ускладнюють економічний розвиток, посягають на основи функціонування державного апарату. Зокрема, на міжнародному рівні було встановлено прямиий вплив засекреченості окремих справ, особливо міжнародного характеру, на рівень корупції, що у свою чергу негативно впливає на демократичні принципи та верховенство права і сприяє поширенню корупційних злочинів. Саме тому у переважній більшості країн підтримується позиція закріплення на законодавчому рівні окремих видів корупційних злочинів. Таким чином, визначення шляхів запобігання вчиненню корупційних злочинів є особливо актуальним, оскільки сприятиме виробленню універсальних рекомендацій щодо боротьби із корупційними злочинними проявами як на міжнародному рівні, так і на рівні національного законодавства.

При визначенні значення громадського контролю як засобу протидії корупції, необхідно відмітити, що держава має реалізувати політику у сфері залучення різних інститутів громадянського суспільства

для боротьби із корупційними злочинами та розвивати діяльність щодо формування та встановлення громадського контролю над корупцією.

Корупційні злочини як складова частина корупції у цілому тісно пов'язані із організованою злочинністю, яка часто виходить за межі конкретної держави, завдяки чому боротьба із нею стає міжнародною проблемою. Наразі корупція є невід'ємною і важливою складовою організованої злочинності, оскільки завдяки корупційним злочинам здійснюється фінансування та інше матеріальне забезпечення організованої злочинності, що сприяє здійсненню особливо небезпечних національних та міжнародних злочинів.

Зважаючи на суспільну небезпечність корупційних злочинів та їх широку розповсюдженість, практично всі країни мають інструмент для антикорупційної боротьби репресивними (каральними) засобами. Переважна більшість національних кримінальних кодексів різних країн містять норми, що встановлюють відповідальність за корупційні злочини. До них, передусім, відносять злочинні діяння, пов'язані із одержанням, пропозицією неправомірної вигоди, підкупом, незаконним збагаченням.

Одним із основних детермінантів корупційних злочинів є особливості історичного розвитку країни, протягом якого вироблялося та вкорінювалося ставлення до корупції як явища - не стільки позитивне, скільки терпиме, що певним чином сприяло його розвитку. Серед інших можна виділити відсутність політичної волі у суспільстві, що обумовлює неможливість неупередженого застосування антикорупційних законів; високий рівень бюрократії у сфері державного регулювання; низька ймовірність виявлення і покарання тих, хто вчинює корупційні злочини; низький розвиток культури в усіх сферах суспільного життя та моральності у суспільстві. Все це виховує терпимість до корупції у суспільстві.

Засоби протидії будуть ефективними лише у тому випадку, якщо їх спрямувати на подолання причин та умов корупційних злочинів на національному рівні. Такими засобами можуть бути наступні: реалізація державою політики залучення до боротьби із корупційними злочинами інститутів громадського суспільства та населення, формування та встановлення контролю над корупцією; реалізація принципу відкритості та прозорості у діяльності органів державного та місцевого управління; контроль над діяльністю службових осіб, працівників економічного та фінансового секторів державного управління. Але головними серед заходів запобігання корупційним злочинам повинні стати ті, що спрямовані на зміну свідомості осіб, які терпимо ставляться до корупції, формування політичної, економічної, правової, соціальної культури громадян. За таких умов кримінально-правові заходи боротьби із корупцією будуть ефективно застосовуватися на національному рівні. Ці заходи є універсальним і повинні знайти нормативно-правове закріплення у всіх державах, зокрема і в Україні, які мають на меті подолати корупційну злочинність.

Визначення таких особливостей як універсальних для країн із високим рівнем корупції, а також шляхів їх виявлення сприятиме розробленню більш ефективних універсальних заходів протидії і запобігання вчиненню корупційних злочинів на міжнародному рівні з подальшою імплементацією у національні нормативно-правові акти. Це дасть можливість державам обрати найбільш прийнятний та ефективний засіб (засоби) боротьби із корупційною злочинністю.

Важливе значення в системі протидії корупції належить превентивним засобам. Їх важливість у боротьбі із корупційними злочинами важко переоцінити, адже вони: допомагають встановити заходи запобігання корупційним злочинам серед населення; полегшують викриття корупційних злочинів; можуть полегшити розслідування цих злочинів, забезпечивши відповідні органи потрібною інформацією.

При цьому можна констатувати, що недостатньо досліджені і заходи боротьби із корупційними злочинами. Важливими заходами боротьби із корупційною злочинністю визнаються послідовна демократизація всіх сфер суспільного життя; публічність влади, прозорість прийняття державних та адміністративних рішень; розроблення ефективних механізмів щодо контролю діяльності органів державної влади для формування громадянського суспільства; контроль за фінансовою діяльністю державних службовців (встановлення обов'язкового правила для державних службовців щодо надання детальної інформації стосовно всіх фінансових активів, зобов'язань та зв'язків такої особи, звітність про доходи та комерційні операції, інформація про «зовнішній» дохід, продаж та купівлю будь-якого активу тощо). Такий захід може мати успіх у боротьбі із корупційними злочинами, але це потребує розроблення чіткого механізму контролю, що вимагає глибокого дослідження даної сфери контролювання.

Одним із найбільш ефективних засобів боротьби із корупцією у сфері державного управління є встановлення режиму меритократії («влади достойних»), що надасть перевагу у боротьбі із корупційною злочинністю у державному секторі управління. Дійсно, принцип меритократії дасть змогу контролювати сфери, в яких найбільш розповсюджені корупційні злочини, а також допоможе змінити суспільну свідомість у частині нетерпимості до корупційних проявів в усіх сферах життєдіяльності.

Більшість із запропонованих заходів протидії корупційній злочинності можуть бути ефективними за умови ретельної підготовки їх до практичної реалізації, а це вимагає розробок відповідних методик та законопроектів на національному та міжнародному рівнях.